

Til Landbruks- og matdepartementet

Pb 8007 Dep

0030 Oslo

Hamar, 1. september 2022

Innspill til stortingsmelding om dyrevelferd

Norsvin takker for muligheten til å komme med innspill til den kommende stortingsmeldingen om dyrevelferd, ref deres brev av 2. juni 2022 med referanse 22/542-3. Dette innspillsdokumentet vil omfatte forhold rundt norsk svineproduksjon og hold av svin. Norsvin vil i et annet dokument komme med innspill relatert til avlsarbeidet på gris i et dyrevelferdsperspektiv.

Norsvin er bekymret for den korte tidsfristen som er gitt. Både når det gjelder innspill fra interessenter, forskningsinstitusjoner og arbeidet i departementet. For at en melding skal ha effekt på fremtidens dyrevelferd må den være grundig, faglig fundert, og det må gjøres grundige utredninger for å stake ut riktig kurs.

Det er naturlig å se tilbake til forrige stortingsmelding og se på utviklingstrekk i perioden fram til nå. Innspillene vil omfatte:

- Norsk svineproduksjon i dag
- Utviklingen i norsk svineproduksjon siden forrige stortingsmelding
- God dyrehelse er forutsetning for god dyrevelferd
- Dagens situasjon mht dyrevelferd hos gris
- Noen vesentlige forskjeller mellom norsk regelverk og EU's regelverk mht dyrevelferd for svin
- Hvordan Norsvins tillitsmannsapparat ser norsk svineproduksjon i Norge i 2032
- Vurderinger av ulike elementer som omtales i stortingsvedtaket av februar 2022
- Konkrete innspill til stortingsmeldingen

Norsk svineproduksjon i dag

Svineproduksjonen er en viktig kilde til arbeidsplasser i distriktene og for å opprettholde et konstant volum slakt til slakteriene. I 2021 ble det produsert ca. 1,6 millioner slaktegriser, tilsvarende ca 135 000 tonn svinekjøtt. Det er om lag 2 000 årsverk direkte knyttet til svineproduksjon. I tillegg kommer rundt regnet 5 200 årsverk i tilgrensende virksomheter. Det er beregnet at næringens verdiskapning tilsvarer mer enn 5 milliarder kroner i året. Hver nordmann konsumerer i gjennomsnitt 20 kg svinekjøtt per år.

Den 01.03.2021 var det 924 besetninger med purker, mens antall slaktegrisbesetninger på samme tidspunkt var 1523 (Animalia 2021, Kjøttets tilstand). Nesten halvparten av slaktegrisbesetningene er

små besetninger som leverte færre enn 50 slaktegriser det foregående året. Norsk svineproduksjon har et mangfold.

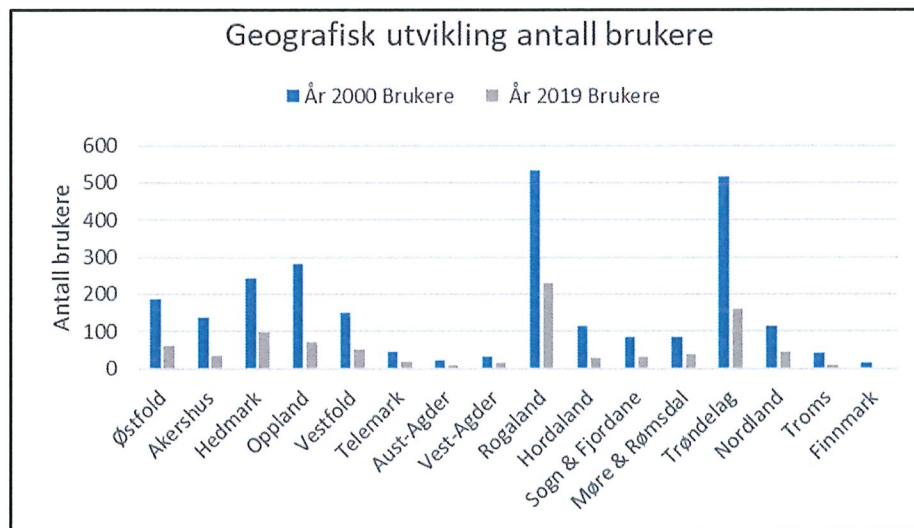
Grisen er en viktig faktor for bruk av norskprodusert korn og opprettholdelse av norsk kornproduksjon. Rundt 80 % av fôret er norskprodusert, når man inkluderer kraftfôr, grovfôr og biprodukter fra næringsmiddelindustri. Det anslås at om lag en tredjedel av det samlede arealet på 3 000 000 daa korn og oljefrø i Norge brukes til produksjon av kraftfôr til svin. Svineproduksjonen en ikke ubetydelig avtaker av biprodukter fra næringsmiddelindustrien.

Det er et uttalt mål for Norsvin å ha svineproduksjon spredt rundt i hele landet. Det er tre områder som peker seg ut som grisetette områder: Området rundt Oslofjorden inkludert sørlige deler av Innlandet, Jæren og området rundt Trondheimsfjorden nord til Steinkjer. Det er også en betydelig svineproduksjon i Nordland fylke og noe mer spredt produksjon i Vestland og Møre- og Romsdal fylker, ofte i tillegg til annen produksjon for å få et tilstrekkelig økonomisk grunnlag på gården.

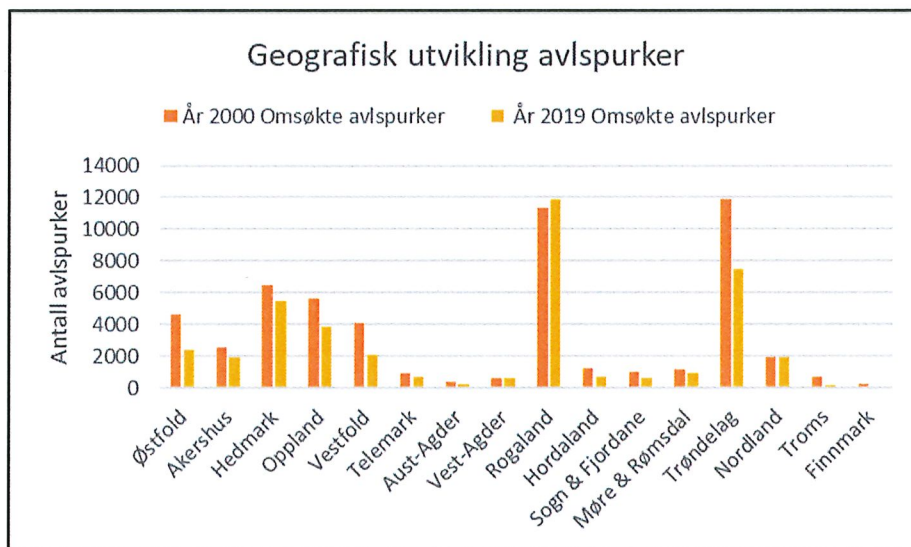
Utvikling i norsk svineproduksjon siden forrige stortingsmelding

Den forrige stortingsmeldingen om dyrevelferd er datert 13. desember 2002, og en må anta at det vesentlige arbeidet ble gjort i løpet av årene 2000 - 2002. Norsvin tar derfor utgangspunkt i situasjonen i år 2000 når vi ser på endringer og utvikling siden forrige stortingsmelding.

Fra 2000 til 2019 var det en reduksjon på 65 prosent i antall brukere som søkte om produksjonstilskudd for svin. Figur 1 viser den geografiske fordelingen mellom fylker. I samme periode var det en reduksjon på 25 prosent i antall purker det ble søkt produksjonstilskudd for. Geografisk fordeling går fram av figur 2. Den totale produksjonen har i samme periode vært tilnærmet lik med ca 1,6 mill slaktegriser per år.

Figur 1 Antall brukere som har søkt om produksjonstilskudd i hhv 2000 og 2019.

Figur 2: Antall omsøkte avlspurker basert på søknad om produksjonstilskudd i hhv 2000 og 2019

Endring i driftsform

Siden forrige stortingsmelding har produksjonsformen endret seg dramatisk. Nå har de aller fleste purkebesetninger såkalt puljedrift. Puljedrift betyr at purkene deles inn i grupper og insemineres i løpet av en konsentrert periode slik at grisingen også skjer i løpet av en konsentrert periode. Etter avvenning blir smågrisene enten overført til egne smågrisrom eller værende i fødebingen til de er ca 10-12 uker gamle. Da overføres de til slaktegrisavdelingen eller omsettes til spesialiserte slaktegrisbesetninger.

Puljedrift gjør det mulig å drive etter alt-inn-alt-ut prinsippet slik at fødeavdelingene og eventuelt smågrisrommene tømmes helt for griser, vaskes og eventuelt desinfiseres før det settes inn nye dyr i rommene. Dette reduserer smittepresset og sykdomsfrekvensen og en kan tilpasse miljøforholdene til alderen på grisene, noe som er dyrevelferdsmessig gunstig. Grisingene kommer konsentrert i løpet av ca. en uke, avvenning skjer samtidig for alle, vaksinasjoner, kastrering, tilførsel av jern (der dette gjøres ved injeksjon eller pasta i munnen) skjer på en rekke dyr samtidig. Dette har medført en profesjonalisering av produksjonen og ikke minst produsentene og man får fullt fokus på de ulike arbeidsoppgavene. I tillegg kan man levere store puljer med slaktegriser samtidig, noe som er gunstig for slaktegrisprodusenten som mottar dyr, og fører til mindre sykdomsproblemer i slaktegrisbesetningene.

Effektivitetsøkning

Svineproduksjonen har hatt en effektivitetsøkning siden forrige stortingsmelding. Ingris er et produksjonsstyringsverktøy og en effektivitetskontroll. I år 2000 var 48,2 prosent av purkebesetningene medlemmer i Ingris. Disse hadde 74,1 prosent av landets avlspurker. Antall avvente smågriser per årspurke var da 21,3. I år 2020 var antall avvente smågris per årspurke 28,4. Bak disse tallene ligger 58,7 prosent av besetningene med purker og 77,5 prosent av alle avlspurkene i landet. Samtidig har dødelighet blitt mindre. Det er, etter Norsvins oppfatning, ingen direkte konflikt mellom effektivitetsøkning og god dyrevelferd. Dette vil bli utfyllende berørt i Norsvin innspillsdokument om avl i et dyrevelferdsperspektiv.

Denne effektivitetsøkningen skyldes en kombinasjon av forbedret genetisk materiale (jfr innspillsdokument om avl i et dyrevelferdsperspektiv), profesjonalisering og kompetanseøkning blant produsentene (som vil bli berørt senere i dokumentet), overgang til puljedrift, sykdomskontroll (som

vil bli berørt senere i dokumentet), bedre fôr og fôringsrutiner, samt generell bedring av miljøet og driftsrutiner i det enkelte grisehus.

Dyrevelferd og dyrehelse

Diskusjonen omkring dyrevelferd hos gris synes ofte å handle om oppstallingsforhold. Norsvin mener debatten om dyrevelferd derfor blir for snever og at spørsmål knyttet til dyrehelse må vies mer plass. Etter Norsvins oppfatning er god dyrehelse, blant annet frihet for ulike smittsomme sykdommer, en forutsetning for god dyrevelferd. Syke griser (dyr) kan ikke ha god dyrevelferd. Norsk svinepopulasjon er fri for en rekke smittestoffer som gir alvorlig sykdom hos gris og som er svært vanlig forekommende i andre land. Både næring og forvaltning har tradisjonelt brukt store ressurser på å forebygge, overvåke og bekjempe smitte. Det er derfor viktig at ulike beslutningstakere ikke tar god dyrehelse for gitt.

Det ligger en økt risiko for at klimaendringer og globalisering kombinert med nylige lovendringer fra EU (AHL) kan endre denne situasjonen. Prinsippet om fri flyt (mulighet for import) gir økt risiko for at smittestoffer følger med. I sum gir disse endringene i trusselbildet en risiko for dårligere dyrehelse. Dyrehelse er derfor det elementet ved dyrevelferd det er størst fare for at vil kunne gå i feil retning de kommende åra. Helt siden Helsetjenesten for svin ble etablert på slutten av 1980-tallet har det vært arbeidet systematisk med forebyggende helsearbeid og sykdomsbekjempelse i norske svinebesetninger. Helsetjenesten for svin er et samarbeid mellom Norsvin, Nortura, Kjøtt- og fjørfebransjens landsforbund og Animalia. Helsetjenesten for svin favner dermed alle svinebesetninger.

Det har vært arbeidet systematisk med smittebeskyttelse i svinebesetningene for å hindre introduksjon av nye smittestoffer. Dette har resultert i en rekke smitteforebyggende tiltak i norske svinebesetninger. Enkelte oppfatter dette som at man lukker produksjonen for å hindre innsyn. Det er ikke tilfelle. Besøksrestriksjoner er ene og alene et tiltak for å hindre introduksjon av uønskede smittestoffer.

En av de aller viktigste dyrevelferdsforbedringene hos svin skjedde på 1990-tallet, da alle norske svinebesetninger ble sanert for skabb. Skabb medfører intens kløe hos dyrene og var et stort dyrevelferdsproblem. Norge var det første landet i verden som utryddet skabb på nasjonalt nivå.

Et annet viktig dyrehelse- og dyrevelferdstiltak var saneringen for smittsom grisehoste på 2000-tallet. Sykdommen forårsakes av bakterien *Mycoplasma hyopneumoniae*. Smittsom grisehoste fører til lungebetennelse med feber, nedsatt matlyst og kraftig hoste. Da prosjektet startet var om lag 20 prosent av besetningene i Norge infisert med denne bakterien. Den siste svinebesetningen ble sanert i 2008. Norge var da det første landet i verden som hadde sanert hele svinepopulasjonen for *Mycoplasma hyopneumoniae*.

For tiden pågår et stort arbeid med å konvertere norske svinebesetninger til såkalt SPF-status. SPF står for Spesifikk PatogenFri, og er en internasjonal betegnelse på besetninger som er fri for definerte sykdomsfremkallende agens. Disse varierer fra land til land. I Norge omfatter SPF-status at besetningen er fri for følgende smittestoffer:

- *Actinobacillus pleuropneumoniae*, som forårsaker smittsom lunge- og brysthinnebetennelse
 - *Brachyspira hyodysenteriae*, som forårsaker svinedysenteri
 - Toksinproduserende *Pasteurella multocida*, som forårsaker smittsom nysesjuke (atrofisk rhinitt)
- I tillegg skal besetningene være fri for *Mycoplasma hyopneumoniae* og skabb.

Arbeidet for å konvertere svinebesetninger fra konvensjonell helsestatus til SPF må derfor sees som et viktig dyrevelferdstiltak. De siste tallene fra Animalia viser at det nå er 115 purkebesetninger med SPF-status. Alle Norsvins foredlingsbesetninger skal ha SPF-status innen 1. januar 2024.

Av andre sykdommer som nå forekommer svært sjeldent, også i besetninger med konvensjonell helsestatus, kan nevnes svinedysenteri, nysesjuka, spedgrisdia, avvenningsdiare, ødemsjuka og grisingsfeber. Dette skyldes blant annet systematisk vaksinasjon, puljedrift, og forbedringer i driftsforhold og hygiene.

Kompetanse

Kompetanse ble spesielt omtalt i forrige stortingsmelding. For å lykkes med svineproduksjon kreves mye kunnskap om mange forhold rundt produksjonen, og norske svineprodusenter har generelt et meget høyt kunnskapsnivå.

Norsvin arrangerer årlige fagseminarer med rundt 100 deltakere innen ulike fagområder relatert til svineproduksjon, som føring, bygging, helse, dyrevelferd osv. Det er de siste årene avholdt flere webinarer og seminarer der etologi, innredning av grisehus og håndtering av griser har vært tema.

Norsvinskolen

Norsvin har i mange år hatt et eget opplegg for etter- og videreutdanning av svineprodusenter, kalt Norsvinskolen. Den består av tre moduler: driftsledelse, smågrisproduksjon og slaktegrisproduksjon. Hver modul går over tre dager. Siden år 2000 har flere enn 1000 personer deltatt på et eller flere av disse kursene. Rundt halvparten har deltatt på alle tre modulene. De siste årene har det vært tatt inn nye temaer innen atferd og etologi.

Mattilsynet, avdeling for nasjonale oppgaver, har gjennomgått kursopplegget for smågriskurset og slaktegriskurset og vurdert det opp mot dyrehelseforskriftens § 7 a, b og c, og konkludert med at kursene tilfredsstiller dyrehelseforskriftens krav i §7 om kunnskap om dyrehelse.

Studiekurs

Hvert år lager Norsvin et studiekurs. Kursene er primært utviklet for svineprodusenter og andre som jobber i eller med svinenæringa. Læringsplattformen de siste årene har vært digital med opplæringsfilmer på YouTube, fagartikler, diskusjonsspørsmål og registreringsløsning med kursbevis.

I 2019/20 var temaet «Dyrevelferd i høysetet». Studieopplegget besto av seks filmer og et hefte. Målet med kurset var å øke svineprodusentenes fokus på og kompetanse om dyrevelferd.

I 2021/22 var temaet «På lag med grisen – kurs om grisens atferd og behov». Filmene som ble laget til kurset er sett mer enn 6700 ganger og artiklene er trolig lest av ca. 4000 personer på nett og i fagbladet Svin.

Svinekongressen Gris i '22

Hvert tredje år arrangeres en stor fagkongress for svineprodusenter. Siden forrige stortingsmelding har kongressen vært arrangert seks ganger, hver med mellom 500 og 600 deltakere. Det er 3-4 parallelle fagesjoner over 2 dager. Neste fagkongress, «Gris i '22», blir arrangert i november 2022. Denne kongressen er svært viktig, ikke bare som fagkongress, men også for å ivareta produsentmiljøet og nettverksbygging blant svineprodusenter.

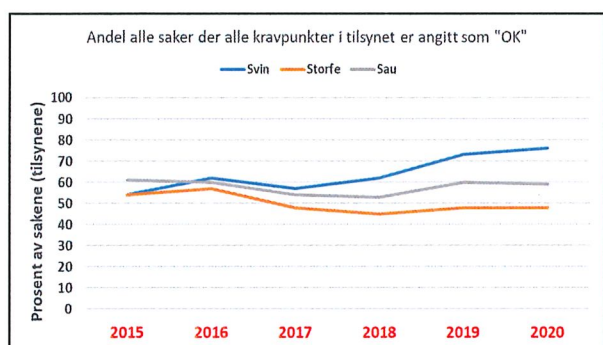
Obligatorisk e-læringskurs i dyrevelferd

Som en del av dyrevelferdsprogrammet for svin utviklet Animalia og Norsvin i 2019 et obligatorisk e-læringskurs. Hovedmålet med kurset er økt bevissthet om praktisk arbeid med dyrevelferd i fjøset. Totalt siden dyrevelferdsprogrammet for svin ble innført i 2019 har 5612 kursdeltakere gjennomført e-læringskurset.

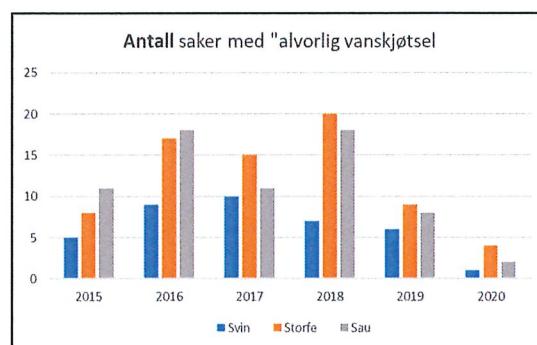
Velferd hos svin i dag

Norsvin er av den oppfatning at den generelle dyrevelferden for svin i Norge er god. Det mener vi også at Mattilsynets årsrapporter om velferd hos produksjonsdyr viser. Disse ble første gang publisert i 2015 og svin har helt siden 2016 vært den dyrearten med høyest andel av tilsynene hvor det ikke er funnet avvik (se figur 3). Antall saker med alvorlig vanskjøtsel er få (se figur 4). Tallene for 2021 kan dessverre ikke sammenliknes med foregående år på grunn av den pågående landsdekkende tilsynskampanjen om dyrevelferd hos svin og dens art.

Det er verd å merke at tallene i figur 3 og 4 inkluderer tilsynskampanjen i Rogaland i 2017 og 2018 som var en risikobasert kampanje. Denne oversikten er, etter Norsvins oppfatning, det beste objektive målet man har for beskrivelse av dyrevelferden hos gris i Norge på nåværende tidspunkt.

Figur 3: Andel tilsyn utført av Mattilsynet uten anmerkninger

Figur 4: Antall saker med alvorlig vanskjøtsel 2015 - 2020

Noen sammenlikninger mellom norsk regelverk og EU's regelverk

At Norsvin anser dyrevelferden som generelt god i Norge skyldes også at vi har et generelt strengt regelverk for hold av svin sammenliknet med de aller fleste andre land. I stortingsvedtaket, som ligger til grunn for stortingsmeldingen, er det implisitt vist til EU's arbeid med nye dyrevelferdsstandards for svin («.....EU's initiativ mot hold av dyr i trange bur og binger»). Det er derfor naturlig for Norsvin å peke på flere områder hvor det er stor forskjell mellom dagens EU-regelverk og norsk regelverk. Norsvin har valgt å sammenlikne med den svenske versjonen av Direktiv 120/2008 - om «Fastställande av lägsta djurskyddskrav vid svinhållning», da den er en offisiell EU-versjon av direktivet. Når det henvises til EFSA under så viser det til beskrivelse av forholdene i EU hentet fra EFSA's «Welfare of pigs on farm».

Fiksering av purker

I motsetning til i Norge er det i EU anledning til rutinemessig å fikserer ungpurker fra bedekning til fire uker etter bedekning og purker fra avvenning til fire uker etter bedekning.

- EU's regelverk: «Medlemsstaterna ska säkerställa att sugor och gyltor hålls i grupp under tiden från och med fyra veckor efter betäckning till en vecka före den beräknade tidpunkten för grisningen.»

Fiksering i fødebinge er ikke spesifikt omtalt i EU's regelverk og det er derfor anledning til rutinemessig å fikse alle purker i hele dieperioden i det som kalles «individual crates», noe som ikke er lov i Norge.

- EFSA skriver: *Individual crates are the main housing system for farrowing and lactating sows. A farrowing crate consists of tubular metal bars running horizontally along its length, with additional bars positioned above the sow to prevent escape by jumping or climbing. It measures approximately 2.00 m in length and between 0.45-0.65 m wide.*

Redebyggingsmateriale

I motsetning til i Norge er det ikke et krav om redebyggingsmateriale i EU dersom systemet for gjødselhåndtering ikke takler det

- EU's regelverk: «Veckan för beräknad tidpunkt för grisning måste grisande suggor och gyltor få tillgång till tillräcklig mängd lämpligt material att bygga bo av om det inte visat sig vara tekniskt omöjligt på grund av det system för flytgödsel som används på anläggningen.»

Bruk av strø

Det er ikke et krav om å bruke strø i EU, en annen forskjell mellom norsk regelverk og EU's regelverk.

- EU's regelverk: «Golven ska vara släta, men inte hala så att svinen kan skadas, och de ska utformas och underhållas på ett sådant sätt att svinen inte skadas eller lider. De ska vara anpassade efter svinens storlek och vikt och, om det inte lagts ut strö, utgöra ett fast, jämnt och stadigt underlag.

Gulv i fødebinge

I motsetning til i Norge er det i EU anledning til å ha fullspaltegulv i fødebinge uten bruk av strø, da de ikke har spesifikke krav til underlag/gulv i fødebingen.

- EFSA skriver: *Farrowing crates are barren, as the floor is usually partly or fully slatted and no bedding material is provided to the sow.*

Avvenningstidspunkt

I motsetning til i Norge er det i EU anledning til rutinemessig avvenning ved 21 dagers alder dersom smågrisene settes i det som beskrives som «artificial piglet rearing system». EFSA skriver at «*The system can be placed above the farrowing crate*». Eksempel på dette er Rescue deck.

- EU's regelverk: «Smågrisar får ikke avvänjas före 28 dagars ålder såvida inte modersuggans eller smågrisarnas välbefinnande eller hälsa annars skulle påverkas negativt. Smågrisar får emellertid avvänjas upp till sju dagar tidigare om de flyttas till specialiserade utrymmen som töms och grundligt rengörs och desinfekteras innan en ny grupp placeras där, och som är avskilda från de utrymmen där suggorna hålls.....»

I tillegg til dette kommer

- Kastring, hvor Norge har krav om veterinær utførelse og bruk av både lokalbedøvelse og langtidsvirkende smertestillende
- Minst 40 LUX er EU's krav til lysintensitet – norsk regelverk sier 75 LUX
- Maks 85 dB er EU's krav til støygrense – norsk regelverk sier at varig støy over 65 dB skal unngås.

Dette er noen eksempler på ulikheter mellom EU og norsk regelverk.

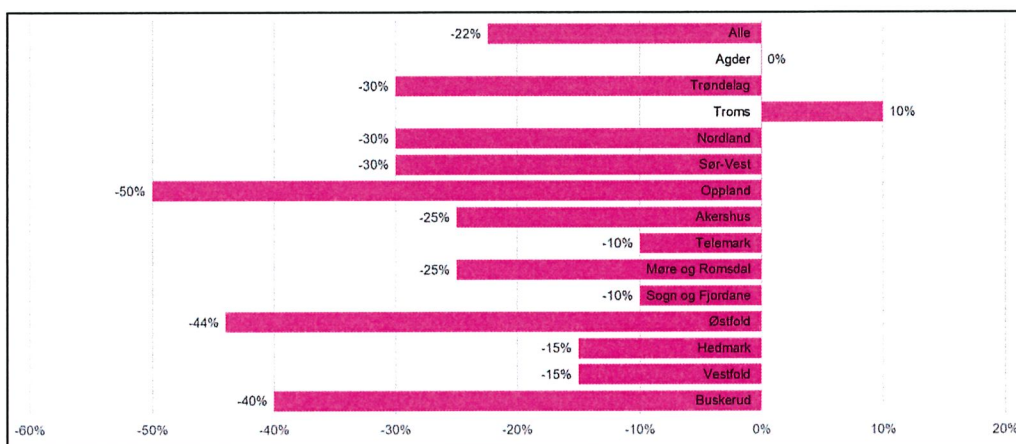
Norsk svineproduksjon framover

I 2020/21 gjennomførte Norsvin en analyse kalt «Norsk svineproduksjon i 2032». Det ble utarbeidet en spørreundersøkelse som ble sendt ut til Norsvins 14 fylkesstyrrer hvor hvert styre skulle svare

felles på en del spørsmål om framtiden. Norsvin ønsker å dele noe av det som kom fram i denne analysen med departementet, da vi anser at det kan ha betydning for den kommende stortingsmeldingen hvordan næringen selv ser på framtiden. Det er viktig å påpeke at fylkesstyrene svarte på spørreundersøkelsen ut ifra de forutsetninger og forhold som var på det tidspunktet; dårlig lønnsomhet etter mange år med overproduksjon og langvarig negativ omtale i media om dyrevelferd hos gris.

Norsvins fylkeslag tror at dagens konsesjonsregelverk vil bestå, men en del tror at det åpnes for noe større enheter i slaktegrisproduksjonen. Vi vil fortsatt ha små besetninger i internasjonal sammenheng, også i forhold til våre naboland, Sverige og Finland.

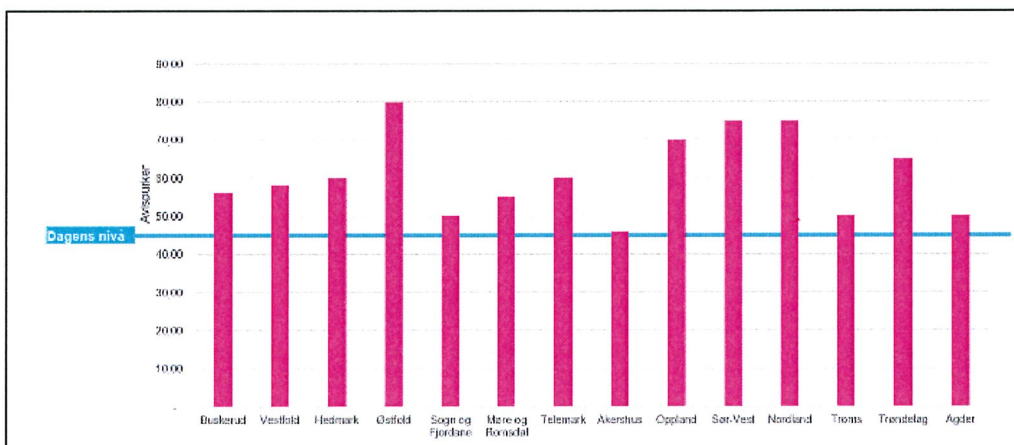
Åtte av de 14 fylkesstyrene i Norsvin tror at minstekravene til areal blir større enn hva vi har i dag. Fem av fylkesstyrene nevner eksplisitt at de forventer et forbud mot fiksering i fødebinge. Enkelte lag poengterer at nye dyrevelferdskrav ikke må føre til frafall av eksisterende produsenter eller vanskeliggjøre for nye produsenter inn i næringen. Når det gjelder struktur viser analysen at de fleste tror det vil bli en 25 prosents reduksjon i antall produsenter med purker de nærmeste 10 årene. Som figur 5 nedenfor viser er det stor variasjon mellom de ulike fylkeslagene hvordan de ser på utviklingen i sitt område.

Figur 5: Anslag over prosentvis endring i antall svineprodusenter i de enkelte regionene i 2032 sammenlignet med i dag

Samtidig tror flesteparten på større purkebesetninger, med økning på 30 prosent fra dagens gjennomsnitt med 46 avlspurker per besetning, til et snitt på 60 avlspurker per besetning i 2032 (figur 6). Fylkeslagene tror også på tilsvarende økning i besetningsstørrelse for rene slaktegrisprodusenter, fra 1150 leverte slaktegriser i dag til 1500 leverte slaktegris per besetning i 2032.

På spørsmål om hvilke interne faktorer som har størst betydning for satsing på svineproduksjon i deres region fremover, skulle fylkeslagene rangere seks faktorer i prioritert rekkefølge. Lønnsomhet, rekruttering og omdømme var de tre viktigste faktorene for satsing i regionen. Deretter kom fagmiljø, spredeareal og tilgang på arbeidskraft. Stabil økonomi ble spesielt trukket fram for å kunne forsvare og stimulere til investeringer spesielt relatert til eventuelle nye regelverkskrav på dyrevelferd og miljø.

Figur 6: Anslag over gjennomsnittlig besetningsstørrelse (antall avlspurker) i 2032 sammenliknet med i dag

På spørsmål om hvilke eksterne faktorer som har betydning for satsing i deres region i 2032 var tollvern, investeringstilskudd og bevare et konsesjonsregelverk satt som de tre viktigste faktorene, deretter kom struktur- og distriktstilskudd, kjedemakt og miljøkrav.

Alle var klare på at den tradisjonelle volumproduksjonen som vi kjenner til i dag må bestå, men enkelte forventer større grad av nisjeproduksjon i framtiden. Enkelte i tillitsmannsapparatet i Norsvin mente at en må forvente at noe mer av slaktegrisproduksjonen vil foregå under forhold hvor slaktegriser har tilgang til et begrenset uteareal deler av året. Det ble påpekt at storstilt overgang til utegris (frilandsgris) ikke er forenlig med verken klimahensyn, miljøhensyn, bærekraft, dyrehelse eller dyrevelferd.

Vurderinger av ulike elementer som omtales i stortingsvedtaket av februar 2022

Norsvin registrerer at svineproduksjonen og gris er eksplisitt omtalt flere steder i stortingsvedtaket. Vi ønsker derfor å gi noen kommentarer til noen av disse.

EU's initiativ mot hold av dyr i trange bur og binger

Siden 2003 har det vært forbudt å fiksere purker i fødebinge, bortsett fra spesielt urolige purker fra grisingstidspunktet og opp til 7 dager etter grising. Det overveiende flertall av nye grisehus som er bygget de siste 10-årene er bygget uten at det er fikseringsmulighet i fødebingen. Vår erfaring er at det bygges større fødebinger enn dagens minimumskrav. Størrelsen på fødebinger varierer alt etter om driftsopplegget er beregnet på at smågrisene skal overføres til et spesialisert smågrisrom etter avvenning, eller om smågrisene skal gå igjen i fødebingen fram til de overføres til slaktegrisavdeling eller selges til slaktegrisbesetninger. Det siste medfører behov for en større fødebinge i og med at dette blir en kombinert føde- og smågrisinge. Blir fødebingen for stor kan det imidlertid føre til at de nyfødte spedgrisene «går seg bort» i bingen og ikke finner fram til smågrishjørnet og/eller purka. Størrelsen på en fødebinge må altså tilpasses driftsopplegget.

Både etter avvenning og under drettighet, når purkene går i fellesbinger, er det i en del situasjoner nødvendig å ha mulighet for å holde purker atskilt fra hverandre i et dyrevelferdsperspektiv.

Etter avvenning er purkene svært aktive hvor de rir på hverandre og for å etablere en rangorden i bingen. I denne perioden må det være anledning til å kunne holde de i båser atskilt fra hverandre i en

kort periode ved inseminasjon. Også ved veterinærbehandling må det være anledning til å holde purkene som skal behandles atskilt fra andre. Dette er ikke minst av HMS-årsaker for bonden.

Det må skilles mellom systemer hvor purkene selv kan stenge seg inne og selv kan bestemme når de går ut av båsen (selvfangerbåser) og systemer hvor bonden stenger dyra inne og bestemmer når de skal slippes ut. Selvfangerbåser kan fungere som inseminasjonsbåser, liggebåser og etebåser og gir purkene anledning til å ha sitt eget lille område hvor de kan være i fred.

Tilgang til uteareal

Norsvin registrer at det er stor oppmerksomhet til tilgang på uteareal for grisen. Vi mener det er plass til mange ulike produksjonsformer i norsk svineproduksjon. Gris på friland vil være en egen nisjeproduksjon. Systemer hvor grisene har tilgang på et begrenset uteareal kan i noen tilfeller være gode alternativer til dagens tradisjonelle driftsformer hvor grisene holdes innendørs. I den forbindelse vil vi påpeke en del utfordringer knyttet til ombygging av eksisterende grisehus for å gi grisene tilgang til uteareal.

Ventilasjonssystem og varmeopplegg er tilpasset for å styre atferdsmønsteret til grisen slik at hver bing skal ha et tørt liggeareal, et aktivitetsområde og et gjødselområde. Å bygge om eksisterende bygningsmasse byr derfor på mange utfordringer i seg selv, og ombygging for å gi tilgang til uteareal er enda mer utfordrende, ofte ikke mulig.

Stort sett alle grisehus har undertrykksventilasjon. Ved å lage åpninger i vegg eller sette opp dører punkteres denne, noe som medfører at ventilasjonssystemet ikke fungerer som det skal inne i huset. Frisk luft kommer ikke dit den skal når undertrykket forsvinner. Det vil fort bli en utfordring ved at det blir trekk gjennom luker eller dører som står åpne og svært høy fuktighet rundt åpningene.

Åpne dører eller åpninger i vegger vil også medføre større krav til varmetilskudd, spesielt om høsten og vinteren. Eksisterende varmeopplegg, enten det er gulvvarme eller elektrisk fyring, er ikke dimensjonert for slike forhold.

I eksisterende grisehus er heller ikke bingesystemene tiltenkt at gris skal ha tilgang på uteareal. I et tradisjonelt slaktegrishus vil bare halvparten av bingene være mot yttervegg slik at det vil bli praktisk umulig å få til en slik løsning uten å rive ut all eksisterende innredning og sette inn ny innredning. Stort sett alle grisehus som er bygget de siste 20 årene har gulvvarme, hvor varmeslyngene er tilpasset bingeløsningen. Også utgjødslingssystemene og føringssystemer er tilpasset bingeløsningen. Alt av innvendig mekanisert utstyr må derfor bygges helt om og vil derfor være svært krevende og kostbart. Norsvin vil presisere at dette i stor grad også gjelder purkefjøs.

Grisehus hvor grisene skal ha tilgang til uteareal må derfor planlegges fra bunnen av og i forbindelse med nybygg for å få til løsninger som oppfyller de krav og mål som ligger til grunn for at grisen skal ha et godt innendørs levemiljø.

Areal

Når det gjelder areal mener Norsvin at areal per gris må sees i sammenheng med to faktorer; Totalarealet som grisen(e) har å bevege seg på og forholdet mellom areal per gris og gruppestørrelse. Her kan vi vise til prinsippet som allerede ligger i dagens holdforskrift, hvor arealkrav til hver enkelt purke og ungpurke varierer utfra gruppestørrelse. Dette er et prinsipp som Norsvin mener kan videreføres både til smågris og slaktegriser, jo større grupper, jo mindre areal trenger hvert dyr.

Gjennom de siste 50 årene har det etablert seg hovedsakelig én måte å holde slaktegris på. Binger med plass til 10 – 12 griser har vært nærmest enerådende de siste 10-årene og grisehusene er bygget basert på denne gjennomprøvde løsningen. Enkelte produsenter har alternative løsninger til

slaktegris med 50 – 200 slaktegriser i én stor binge. Det er også noen få grisehus med mulighet til utegang og hus med terrasseløsninger hvor grisene kan gå ut på et lite, avgrenset område. Dette har imidlertid ikke fått stor utbredelse og ved nybygging faller man tilbake på de tradisjonelle løsningene som man vet fungerer. Mer forskning og ikke minst utprøving på dette feltet er avgjørende hvis en ønsker en økning i slik alternativ produksjon. Fra utlandet ser man at løsninger med store grupper med tilgang på uteareal ofte er basert på fullspaltegulv i hele huset.

Utfordringer ved innføring av nye krav

En stor endring i hold av purker skjedde rundt årtusenskiftet med krav til at drektige purker skulle gå løse og at det ble et generelt forbud mot fiksering av purker i fødebingen. Norsvin vil advare mot store strukturelle endringer som ikke er utprøvd, da dette kan få utilsiktede negative konsekvenser både for dyrevelferden og for bondens velferd. Dette så vi ved overgang til løstgående purker. Da ble kravet innført uten at løsningene var utprøvd og hadde svært begrenset vitenskapelig arbeid bak seg. I tillegg ble kravet innført med bare fire års overgangsperiode. Det ble i stor grad opp til den enkelte bonde å prøve ulike systemer, noe som skapte stor usikkerhet og til dels store dyrevelferdsproblemer i mange besetninger de første årene.

Heller ikke rådgiverapparatet hadde kunnskap om hvordan en skulle løse utfordringen med løsgående purker. I ettertid er det ingen tvil om at dette har gitt de aller fleste purker en bedre drektighetsperiode, men overgangen var svært problematisk. Derfor er det avgjørende at nye store endringer i driftsformer er godt fundert faglig, vitenskapelig og at det er utprøvd løsninger. Vi poengterer behovet for praktisk utprøving og forskningsarbeid før eventuelle krav innføres.

Erfaringer fra andre land er ikke automatisk overførbare til norske forhold

Det vises ofte til Danmark og England som har en del produksjon hvor purkene går ute. Forutsetningene i disse landene er imidlertid at purkene blir knavret, altså har trynering. Dette gjøres for å unngå at de roter for mye i jorda og ødelegger området. Tryneringen fører til smerte når grisen roter i jorda og hindrer grisen i å utføre naturlig atferd, og er ikke lov i Norge. Dermed kan samme område brukes i lang tid, år etter år. Erfaringer fra andre land ikke kan overføres til norske forhold, blant annet på grunn av ulikt regelverk.

EFSA har nylig publisert sine anbefalinger for å forbedre dyrevelferden hos gris, «Welfare of pigs on farm». Denne inneholder en beskrivelse av dagens kunnskapsnivå på området. Norsvin vil påpeke at den er basert på en rekke publikasjoner som er mer enn 15-20 år gamle og som derfor ikke er relevante for dagens norske gris. Endringer for en rekke egenskaper gjennom de siste 20 årene er godt dokumentert i Norsvins innspilldokument om avl på gris i et dyrevelferdsperspektiv. Flere av undersøkelsene er også gjort på andre svineraser enn det vi har i Norge. Som et eksempel angis det forskjell i dieatferd hos spedgriser i små kull (8-9 spedgriser) sammenliknet med spedgriser i store kull (11-12 spedgriser) uten at antall spener hos purkene er hensyntatt i analysen. Artikkelen er fra 2001 og gjenspeiler på ingen måte dagens norske purke (se Norsvins innspilldokument om avl på gris i et dyrevelferdsperspektiv). Et annet eksempel er en undersøkelse over ulike årsaker til spedgrisdødelighet hos løstgående purker og fikserte purker. Her trekkes konklusjoner om dødsårsak uten at det er foretatt obduksjon av spedgrisene.

«Welfare of pigs on farm» var på høring høsten 2021. Norsvin sendte da et eget innspill til Mattilsynet hvor vi advarte mot å bruke EFSA-dokumentet uten å gå til originalartiklene for en dypere analyse av konklusjonene og påstandene/beskrivelsene. Ovenfor er to eksempler hvor Norsvin har dypdykket i dokumentet og det er vanskelig å tro at dette er de eneste feilkonklusjonene. Også i vårt innspilldokument om avl på gris i et dyrevelferdsperspektiv viser vi til

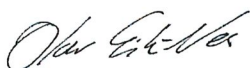
feilkonklusjoner i EFSA-dokumentet. Dette viser at det er avgjørende å gå grundig inn i kildematerialet som skal danne grunnlag for stortingsmeldingen.

Konkrete innspill til stortingsmeldingen

- Det er viktig at meldingen blir basert på gode faglige vurderinger som igjen er basert på vitenskapelig arbeid og som er overførbare til norske forhold, både i relasjon til ulike svineraser, klima, miljø og norske driftsforhold.
- Ved forslag til endringer må det utarbeides konsekvensutredninger som omfatter økonomiske forhold, driftsmessige forhold, den reelle bedring i dyrevelferd, konsekvenser for bonden og for hele verdikjeden fra berge til bord.
- Endringer må være økonomisk gjennomførbare. Med den stramme økonomien som har vært i svineproduksjonen de siste årene er det et stort etterslep på vedlikehold og det har nærmest vært investeringstørke. Dersom endringer har store økonomiske konsekvenser er Norsvin bekymret for opprettholdelsen av en desentralisert norsk svineproduksjon som kan dekke etterspørselen i det norske markedet. Det er avgjørende at det er god nok økonomi i næringen slik at politisk ønskede endringer kan gjennomføres i praksis.
- Norsvin mener at dyrehelse må vies stor plass i den kommende stortingsmeldingen med tanker/vurderinger om hvordan man kan opprettholde og forbedre den allerede gode situasjonen vi har i norsk svineproduksjon.
- Ved endringer i regelverk må det gis gode nok overgangsperioder slik at næringen kan tilpasse seg endringene på en god måte (jmf den korte fristen ved overgangen til løsdrift for purker i år 2000).
- Nøkkelen til aksept for norsk svineproduksjon er en generell høy dyrevelferdsstandard, noe Norsvin mener er situasjonen i dag. Norsvin er opptatt av at en bedring i dyrevelferden skal gjelde alle griser, ikke bare deler av produksjonen, fordi dette vil ha større betydning for dyrevelferden totalt sett.
- Vi er skeptiske til graderte og private dyrevelferdsmerkinger, da dette lett kan føre til en kommersialisering av dyrevelferd. Vi ser tendenser til dette allerede. Ulike grupperinger har ulike oppfatninger om hva som er god dyrevelferd, da dyrevelferd også er en subjektiv oppfatning. Norsvin mener god dyrevelferd må defineres av norsk regelverk og Mattilsynet.

Helt avslutningsvis vil vi anmode departementet om å utsette videre behandling av utkastet til forskrift om velferd hos produksjonsdyr til stortingsmeldingen om dyrevelferd er ferdigstilt. Det kan være elementer i stortingsmeldingen som kan ha relevans for forskriften. I tillegg vil det komplisere høringsarbeid med forskriften så lenge stortingsmeldingen er under arbeid.

Med hilsen

Olav Eik-Nes